

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
Żyrandol**

z kościoła parafialnego pw. Przemienienia Pańskiego w Nowosiólkach

/ diecezja zamojsko-lubaczowska /

dekanat Łaszców

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
w Lublinie
DELEGATURA W ZAMOŚCIU
ul. Staszica 29, 22-400 Zamość
tel./fax 84 633 59 71

ZAŁĄCZNIK

do pisma / postanowienia / decyzji
organu ochrony zabytków

znak IR.U.5449.18.1.2023.....

z dnia 21.12.2023.....

**Autor programu prac konserwatorskich i
restauratorskich**

mgr Barbara Woch

Z up. Lubelskiego Wojewódzkiego
Konservatora Zabytków

mgr inż. arch. *Olga Taczorzyńska*
Kierownik Delegatury w Zamościu

Opaka 2023

ARTEMIS
Konservacja i Działalność Sztuki
mgr *Barbara Woch*
Opaka 11/A, 37-600 Lubaczów
NIP 7931270774, REGON 387839820
tel. 607803930

1. KARTA IDENTYFIKACYJNA

A. DANE PRZED KONSERWACJĄ

RODZAJ:

Żyrandol

AUTOR, WARSZTAT, SZKOŁA

nieznany

MIEJSCE PRZECHOWYWANIA/LOKALIZACJA:

kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego w Nowosiólkach

/ diecezja zamojsko-lubaczowska /

dekanat Łaszczów

Nowosiółki 41, 22-652 Nowosiółki

WŁAŚCICIEL:

Parafia pw. Przemienienia Pańskiego w Nowosiólkach

Nowosiółki 41, 22-652 Nowosiółki

NUMER INWENTARYZACYJNY:

Wpis do rejestru zabytków n z dnia 25.08. pod nr B- 338(4)

WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE:

Brak danych

B. DANE O KONSERWACJI

INWESTOR:

Parafia pw. Przemienienia Pańskiego w Nowosiólkach

Nowosiółki 41, 22-652 Nowosiółki

1.WYMIARY

Żyrandol :

Wys. : 160 cm

średnica 120 cm

2. OPIS, ANALIZA FORMY, FUNKCJI I TREŚCI

Żyrandol / ok. poł. XIX w. /, zelektryfikowany, wykonany z mosiądzu ze zdobieniami z kryształów.

Żyrandol złożony z trzpienia do którego przymocowano z pomocą skrzyżowanych prętów obręcz zewnętrzną ozdobioną mosiężną dekoracyjną listwą. Do obręczy przymocowane ramiona żyrandola wykonane w technice odlewniczej, z mosiądzu, w formie stylizowanego liścia akantu przypominającego literę S. Na zakończeniu ramion umocowana profitka z kielichem, na którym osadzono kolejną profitkę, na której osadzone szklane gilzy z oprawkami żarówek. Na dolnych profitkach przymocowane ozdobne kryształy.

Od obręczy, w miejscu montowania ramion odchodzą sznury kryształów zamontowane do talerzyka wieńczącego trzpień.

Wnętrze obręczy zewnętrznej tworzą cztery proste obręcze wykonane ze stalowych prętów połączone z trzpieniem krzyżującymi się prętami, schodzące kolejno w dół, do których przytwierdzone ozdobne kryształy.

Żyrandol zawieszony na sznurze z czterema kulami

3. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE

Pierwsza informacja dotycząca wsi Nowosiółki pochodzi z 1472 roku, kiedy to odnotowano, że w miejscowości znajduje się cerkiew i karczma. Wieś w tym czasie otrzymał w posiadanie Mikołaj Zbrożek z Żernik, po którym wieś przejął Mikołaj Lipski herbu Korczak, żonaty m.in. z Dorotą z Ramszów z Oleszyc.

Kolejno właścicielami Nowosiółek były rodziny Lipskich, Zamojskich oraz w wieku XVII Karol Tarło, wojewoda lubelski. Kolejnym właścicielem był m.in. Aleksander Mołodecki i jego spadkobiercy, kanonik gnieźnieński Józef Antoni Łaszcz oraz rodzina Trębińskich, Rastawieckich oraz Epsteinów i Świerzawskich.

Pierwsza, drewniana świątynia, cerkiew prawosławna w Nowosiółkach wzniesiona została już w XV wieku, kolejna wzniesiona w latach 1744-1775.

Kościół w Nowosiółkach wzniesiony został w 1804 roku z fundacji ówczesnego właściciela Ludwika barona Rastawieckiego herbu Sas.

Budynek wybudowany z cegły z prywatnej cegielni Rastawieckiego, w stylu barokowo-klasycystycznym, otynkowany, kryty płytami blaszanymi. Wnętrze z prezbiterium od północy oraz dwoma zakrystiami, ozdobione zostało malarstwem iluzjonistycznym.

Dopełnieniem wyposażenia były ołtarze, główny i dwa boczne oraz chór muzyczny wsparty na dwóch filarach.

Kościół pełniąc początkowo funkcję kaplicy rzymskokatolickiej (?), w latach 1870 -1919 pełnił funkcję cerkwi prawosławnej. Po roku 1919 ponownie pełnił funkcję świątyni rzymskokatolickiej, przy której 3 maja 1938 roku została erygowana parafia. Aktu powyższego dokonał bp. Marian Fulman, uposażając jednocześnie parafii 2 ha ziem, której zakup sfinansował 9 pułk piechoty w Zamościu.

Funkcje cerkwi prawosławnej pełniła jeszcze w latach 1940-44, by z kolei powrócić do funkcji poprzedniej, kościoła rzymskokatolickiego.

4. TECHNIKA WYKONANIA

Techniki mieszane / sztancowanie, odlewanie /

5. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Stan zachowania zły, wynikający przede wszystkim z naturalnego starzenia się materiałów jak również w wyniku wieloletniej ekspozycji i narażeniu na wahania temperatury i wilgotności powietrza, co doprowadziło do powstania na powierzchni metalu nawarstwień korozyjnych.

Całość powierzchni pokryta produktami pasywacji i korozji metalu, co powoduje bardzo zły odbiór estetyczny. Ramiona oraz elementy dekoracyjne odkształcone, o złym odbiorze estetycznym. W związku z utratą pierwotnych walorów wykończenia powierzchni metalu, stracił on swoją pierwotną funkcję odbijania światła i wzmocnienia rozświetlenia wnętrza świątyni.

Krzyształy stanowiące element dekoracyjny w wielu przypadkach spękane, z ubytkami. Brak około połowy elementów / określenie ostatecznej ilości braków będzie możliwe dopiero w trakcie prac konserwatorskich /.

6. CEL ORAZ ZAŁOŻENIA KONSERWACJI I RESTAURACJI

Celem prac konserwatorskich jest przywrócenie pierwotnego stanu technicznego i estetycznego obiektu. W ramach prac konserwatorskich proponuje się usunięcie warstwy zanieczyszczeń, produkty korozji i pasywacji metali jak również niewielkie deformacje. Ważnym elementem prac konserwatorskich będzie przywrócenie pierwotnego wykończenia powierzchni metalu, która pozwoli na wzmocnienie odbicia światła w świątyni. Planowana jest również wymiana uszkodzonych kryształków jak również uzupełnienie ubytków, co przywróci pierwotny odbiór estetyczny obiektu.

7. PROGRAM PRAC

1. Demontaż ruchomych elementów obiektu, w tym wszystkich ozdób z kryształkami..
2. Wyprowadzenie zniekształceń w przypadkach koniecznych.

W zakresie elementów mosiężnych

3. Oczyszczenie z produktów korozji metodą chemiczną / kąpiele w 10 % roztworze winianu sodowo-potasowy w NaOH /.
4. Przywrócenie powierzchni wykończenia pierwotnego jako powierzchni polerowanej.
5. Nałożenie inhibitora korozji / benzotriazol /.
1. Nałożenie warstwy zabezpieczającej – Paraloid B-44 w ksylenie.

W zakresie elementów stalowych

2. Usunięcie produktów korozji metodą mechaniczną / np. przy użyciu mikropiaskarki /
3. Nałożenie inhibitora korozji / tanina w alkoholu /.
1. Nałożenie warstwy zabezpieczającej i uszczelniającej / Paraloid B-44 w ksylenie, Cosmoloid B-80 /.

Elementy dekoracyjne / kryształki

Przed demontażem kryształów należy przeprowadzić ich inwentaryzację w celu określenia zakresu ich wymiany oraz ilości koniecznych uzupełnień.

W zakresie elementów zachowanych proponuje się oczyszczenie kryształków zabrudzeń powierzchniowych z jednocześnie przeglądnieniem stanu zachowania metalowych łączów. W przypadku ich degradacji należy wymienić na nowe z zastosowaniem materiału i techniki pierwotnej.

Po zakończeniu prac konserwatorskich zmontować wszystkie elementy żyrandola oraz wykonać nową instalację elektryczną.

Wykonanie dokumentacji fotograficznej i konserwatorskiej.

Nowosiółki, kościoła parafialnego pw. Przemienienia Pańskiego, żyrandol, 2023 r.,
fot. B. Woch

Nowosiółki, kościoła parafialnego pw. Przemienienia Pańskiego, żyrandol , 2023 r.,
fot. B. Woch

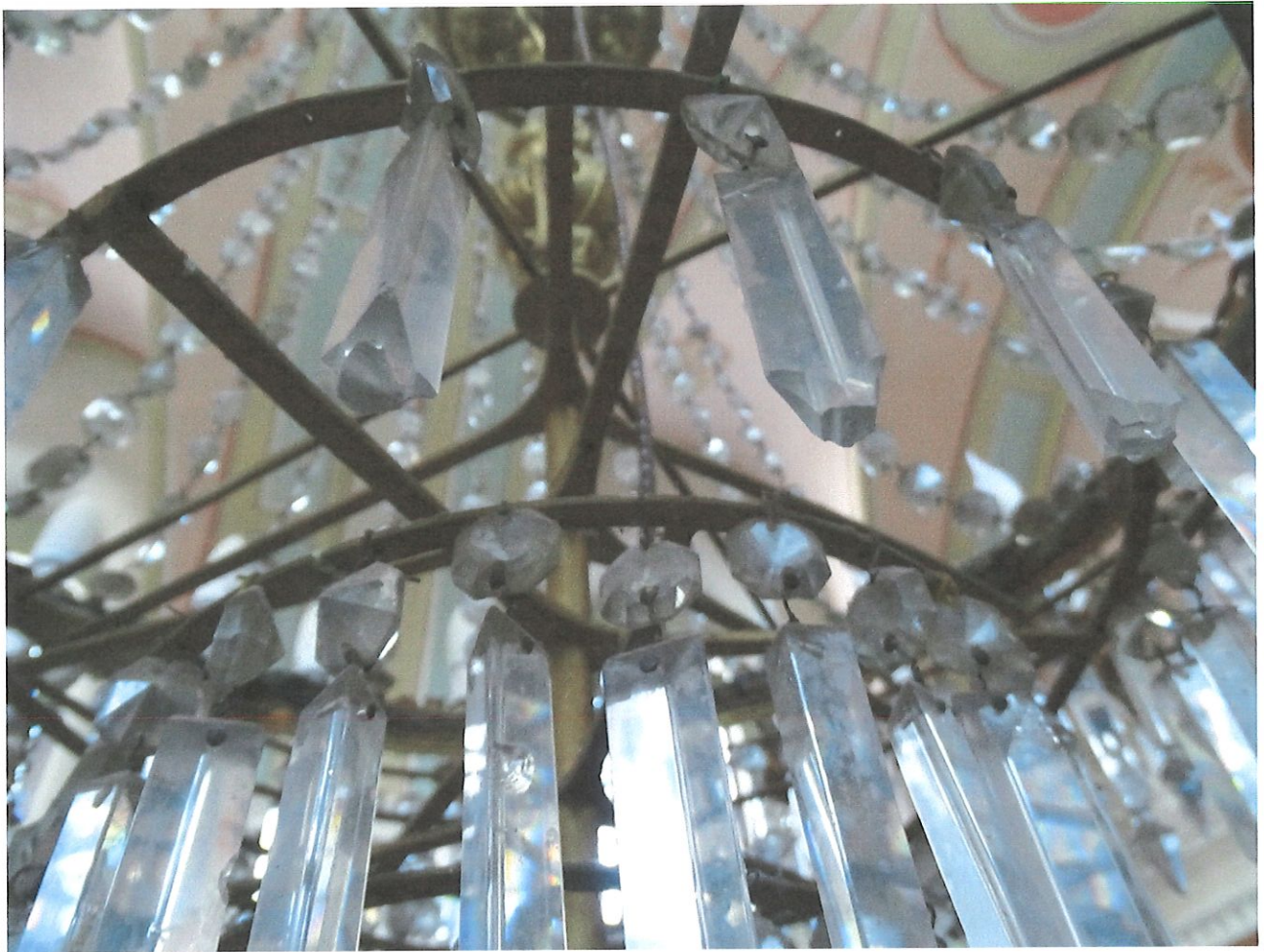
Nowosiółki, kościoła parafialnego pw. Przemienienia Pańskiego, żyrandol, 2023 r.,
fot. B. Woch

Nowosiółki, kościoła parafialnego pw. Przemienienia Pańskiego, żyrandol, 2023 r.,
fot. B. Woch

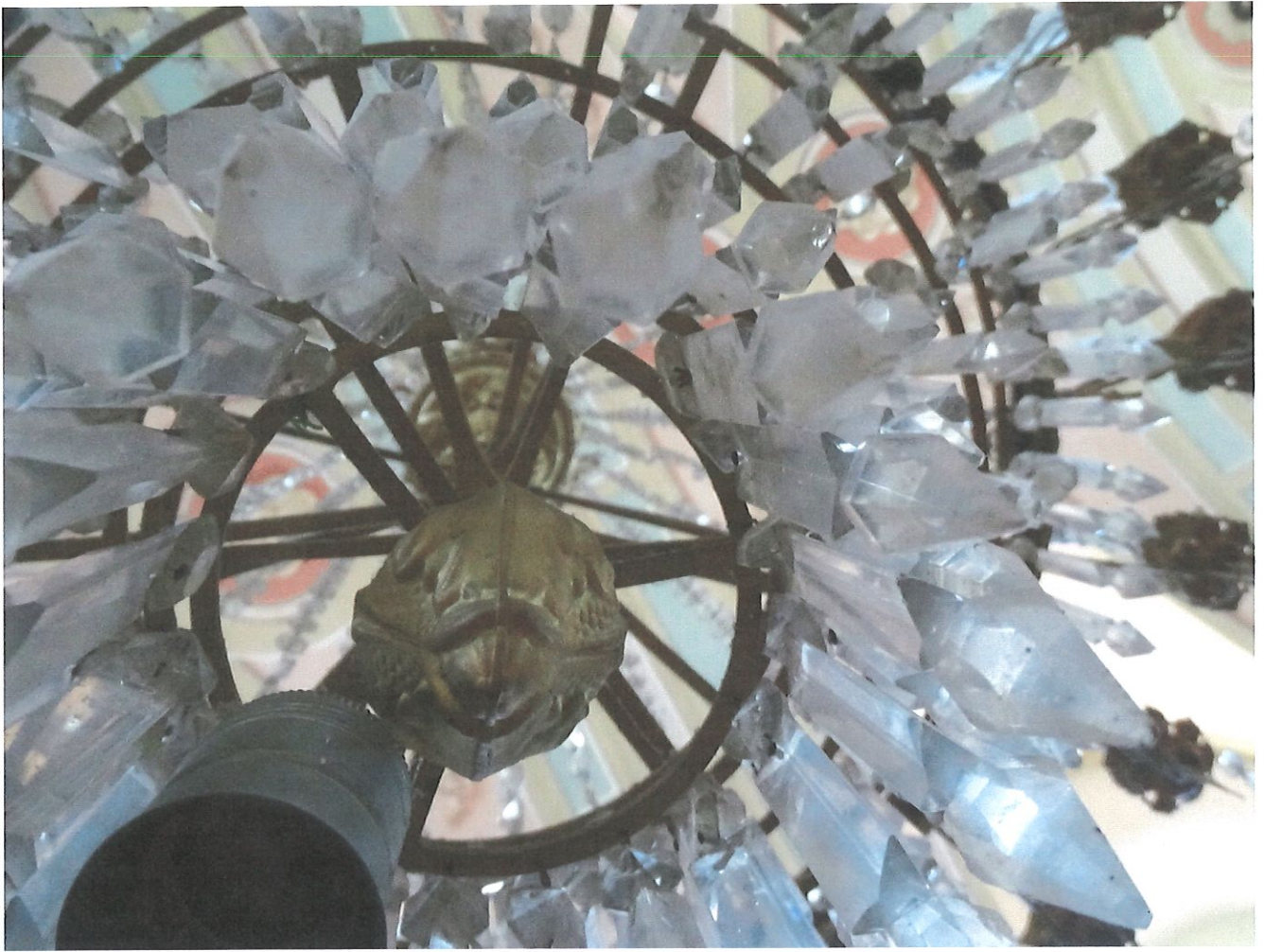
Nowosiółki, kościoła parafialnego pw. Przemienienia Pańskiego, żyrandol, 2023 r.,
fot. B. Woch

Nowosiółki, kościoła parafialnego pw. Przemienienia Pańskiego, zyrandol, widoczne ubytki w obrębie kryształków, 2023r., fot. B. Woch

Nowosiółki, kościoła parafialnego pw. Przemienienia Pańskiego, żyrandol, widoczne ubytki w obrębie kryształków, 2023r., fot. B. Woch

Nowosiółki, kościoła parafialnego pw. Przemienienia Pańskiego, żyrandol, 2023r., fot. B. Woch

Nowosiółki, kościoła parafialnego pw. Przemienienia Pańskiego, żyrandol, 2023r., fot. B. Woch